

SocLex

Avgifter för socialtjänsten

Kommunens möjlighet att ta ut avgifter för sociala insatser
och tjänster

Föreläsare Katarina Lindblad och Bea Nordebrink

1 oktober 2024

SocLex

2024-10-01

2

Praktisk tillämpning av juridiken

Vi tillhandahåller:

- Juridisk rådgivning
- Utbildningar på plats
- Genomlysningar av verksamheter
- Utbildningar via webb

Dagens punkter

Rättslig ram för kommunal förvaltning

Grundläggande regler för avgifter 8 kap. SoL

Avgifter för insatser barn och funktionsnedsatta LSS och SFB

Rättsfall från Kammarrätt och HFD

Diskussioner

SocLex

Grundläggande regler i statsskicket

1 kap. 2 § 2 st. RF

Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Särskilt ska det allmänna trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa.

RF forts.

1 kap. 8 § RF

För rättskipningen finns domstolar
och för den offentliga förvaltningen
statliga och kommunala
förvaltningsmyndigheter.

Forts. RF

14 kap. 2 § RF

Kommunerna sköter lokala och regionala angelägenheter av allmänt intresse på den kommunala självstyrelsens grund. Närmare bestämmelser om detta finns i lag. På samma grund sköter kommunerna även de övriga angelägenheter som bestäms i lag.

Forts. RF

14 kap. 4 § RF

Kommunerna får ta ut skatt för skötseln av sina angelägenheter.

(ej avgifter, min anm.)

SocLex

Kommunala befogenheter

2 kap. 1 § KL

Kommuner och region får själva ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller regionens område eller deras medlemmar.

Likställighetsprincipen

2 kap. 3 § KL

Kommuner och regioner ska behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat.

Fattigvård till socialtjänstlag, några årtal

1763 förordning om
barnhus- och
hospitalsinrättningar

1847 års
fattigvårdsförordning

1871 års förordning

1902 CSA bildas

1906 presenteras en
reformering av
förordningen

1917 fattigvårdslag,
träder ikraft 1918

1937 tillsattes
socialvårdskommitté

1957 socialhjälpslagen

1968
Jönköpingskonferensen
och 1970
Göteborgskonferensen

1979 klar proposition

1982 socialtjänstlagen
ikraftträdande

Socialtjänstlagen (2001:453), SoL 5 kap.

- Barn och unga 1-3 §§
- Äldre människor 4-6 §§
- Människor med funktionshinder 7-8 a §§
- Missbrukare (även spelmissbruk sedan 1 jan 2018) 9-9 a §§
- Personer som vårdar eller stödjer närstående 10 §
- Brottsoffer 11 §
- Skuldsatta personer 12 §

Socialtjänstlagen 1 kap. 1 §

Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas
- ekonomiska och sociala trygghet, - jämlikhet i levnadsvillkor, - aktiva deltagande i
samhällslivet.

Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala
situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och gruppers egna resurser.

Verksamheten skall bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och
integritet.

Rätt att ta ut avgifter

2 kap. 5 § KL

Kommuner och regioner får ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandahåller. För tjänster eller nyttigheter som de är skyldiga att tillhandahålla får dock avgifter endast tas ut om det följer av lag eller annan författning.

Självkostnadsprincipen

2 kap. 6 § KL

Kommuner och regioner får inte ta ut högre avgifter än som motsvarar kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som de tillhandahåller.

SocLex

Toapapper i Gislaved

The screenshot shows a web browser window with the URL svt.se. The main article is titled "Socialnämnden i Gislaved tvingas betala tillbaka avgift för toapapper till äldre". It includes two images: one of the Gislaved Kommun building and another of a roll of toilet paper in a dispenser. The article text states that in December 2018, the social committee decided that residents would pay 120 kronor per month for toilet paper and other consumables, but this decision has now been overturned. A sidebar on the right lists "Mest läst Jönköping" (Most read in Jönköping) and "Senaste avsnittet i SVT Play" (Latest episode in SVT Play).

Socialnämnden i Gislaved tvingas betala tillbaka avgift för toapapper till äldre

UPPDATERAD 24 FEBRUARI 2020 PUBLICERAD 24 FEBRUARI 2020

I december 2018 beslutade socialnämnden i Gislaved att personer på vård- och omsorgsboenden i kommunen skulle betala 120 kronor i månaden för toalettpapper och andra förbrukningsartiklar. Nu har beslutet underkänts.

[Enligt Värnamo Nyheter](#) är det en revisionsoransknina som påpekar att beslutet

Mest läst Jönköping

- 1 Konstaterat fall av coronavirus i Gislaveds kommun
- 2 Kvinna och man döda i Dominikanska Republiken
- 3 Nu tvingas Liselott flytta från huset vid Flaten

Senaste avsnittet i SVT Play

3 min om mensskydd

Senaste sändningen

Lokala Nyheter Jönköping
· 9 mars kl 09:05

Se den 100 meter långa marsipantårten

Här är trädgårdmästarens bästa vartips

Kontakta SVT Nyheter Jönköping

Maila redaktionen

2024-10-01

Kommunal näringsverksamhet

2 kap. 7 § KL

Kommuner och regioner får driva näringsverksamhet, om den drivs utan vinstsyfte och syftar till att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt medlemmarna.

Vem bestämmer avgifterna?

6 kap. 38 § KL

Får inte delegera ärenden av principiell beskaffenhet till tjänstemän.

Kostnad för fiskbullar

Socialchefen i Tallvikens kommun beslutar att matlådor fyllda med Abbas fiskbullar i dillsås ska kosta 150 kr styck. Bakgrunden till detta var att fylla hålen i kommunens budget.

Föreligger några felaktigheter i socialchefens beslut?

Restaurangbesök eller mattaxa

- Uttag av avgifter för måltider inom äldreomsorgen
- JO:s beslut den 23 mars 2001, dnr 1674-2000 – inget behörigt organ hade fattat beslutet. Ingen rättslig grund för debitering av måltider fanns. Kommunen fick kritik.

Övriga delegationsärenden

6 kap. 37 § och 7 kap. 5-7 §§ delegation till
tjänstemän.

Serviceskyldigheten

6 § FL

En myndighet ska se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla.

Myndigheten ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen. Hjälpens ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Den ska ges utan onödigt dröjsmål.

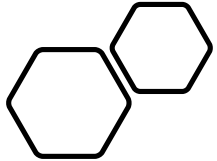
Samverkan

8 § FL

En myndighet ska inom sitt verksamhetsområde samverka med andra myndigheter.

En myndighet ska i rimlig utsträckning hjälpa den enskilde genom att själv inhämta upplysningar eller yttranden från andra myndigheter.

SocLex

Handläggningen

9 § FL

Ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts.

Handläggningen ska vara skriftlig. Myndigheten får dock besluta att handläggningen helt eller delvis ska vara muntlig, om det inte är olämpligt.

Partsinsyn

10 § FL

Den som är part i ett ärende har rätt att ta del av allt material som har tillförts ärendet. Rätten att ta del av uppgifter gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Tolkning och översättning

13 § FL

En myndighet ska använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska.

En myndighet ska under samma förutsättningar använda tolk och göra innehållet i handlingar tillgängligt när den har kontakt med någon som har en funktionsnedsättning som allvarligt begränsar förmågan att se, höra eller tala.

Språklag (2009:600) 4 §

Svenska är huvudspråk i Sverige.

Ombud och biträde

14 § FL

Den som är part i ett ärende får som ombud eller biträde anlita någon som är lämplig för uppdraget. Den som anlitar ombud ska dock medverka personligen om myndigheten begär det.

Om ett ombud eller biträde bedöms vara olämplig för sitt uppdrag får myndigheten besluta att han eller hon inte längre får medverka i ärendet.

Ombud forts.

15 § FL

Myndigheten kan begära att ombudet styrker behörighet och omfattningen.

Föreläggande till part eller ombud.

Kan förhindra att framställan prövas.

Samtal från anhörig

- En dotter ringer till dig och vill ha grunderna för avgiftsbeslutet översatt till urdu.
- Under samtalet framför hon även att mamman behöver mer hemtjänst.
- Hur hanterar du frågorna?

SocLex

Ofullständig framställan

20 § FL

Myndigheten ska hjälpa den enskilda utifrån serviceskyldigheten.

Föreläggande om att avhjälpa bristen. Framställan kanske inte tas upp till prövning.

Officialprincipen

23 § TF

Så mycket utredning som krävs. Myndigheten ska inhämta underlag.

Kommunicering

25 § FL

Innan en myndighet fattar ett beslut i ett ärende ska den, om det inte är uppenbart obehövligt, underrätta den som är part om allt material av betydelse för beslutet och ge parten tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet.

Dokumentation

27 § FL

En myndighet som får uppgifter på något annat sätt än genom en handling ska snarast dokumentera dem, om de kan ha betydelse för ett beslut i ärendet. Det ska framgå av dokumentationen när den har gjorts och av vem.

Jmf. Stöd, vård och behandling 11 kap. 5 § SoL

SocLex

Besluten

28 § FL av en eller flera eller automatiskt.

Om kommunens riktlinjer följs.

Om inte, vem som har delegation samt underlag till beslutet. Se 25 § FL.

Rättelse av skrivfel och liknande

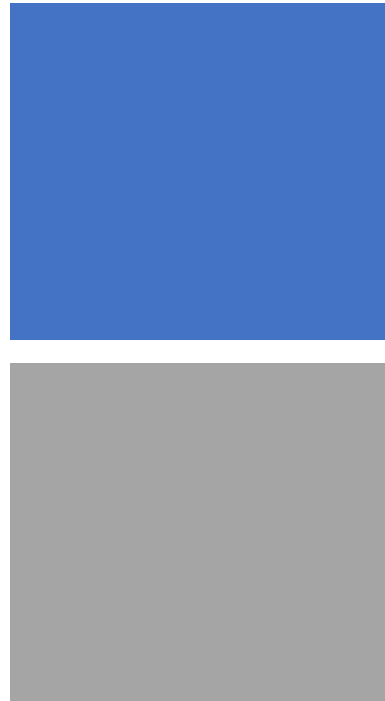
36 § FL

Ett beslut som innehåller en uppenbar felaktighet till följd av myndighetens eller någon annans skrivfel, räknefel eller något annat liknande förbiseende får rättas av den myndighet som har meddelat beslutet.

SocLex

Myndigheten
får ändra beslut

37 § FL

En myndighet får ändra ett beslut som den har meddelat som första instans om den anser att beslutet är felaktigt på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning.

Endast till den enskildes fördel om inte annat framgår av föreskrift eller genom beslutet.

Eller att den enskilde lämnat oriktiga uppgifter.

SocLex

Myndigheten ska ändra beslut

38 § FL

En myndighet ska ändra ett beslut om det inkommer uppgifter eller omständigheter som gör att ändringen innebär fördel för den enskilde. Ej undantagen i 37 § FL.

Ändra ett överklagat beslut

39 § FL

Ett beslut som har överklagats får ändras av den myndighet som har meddelat det som första instans enbart i sådana fall som avses i 38 § och bara om överklagandet och övriga handlingar i ärendet ännu inte har överlämnats till den högre instans som ska pröva överklagandet.

SocLex

Överklagan till förvaltningsrätt

16 kap. 3 § SoL

Socialnämndens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, om nämnden har meddelat beslut i fråga om

- avgifter eller förbehållsbelopp enligt 8 kap. 4-9 §§.

(Även 4 kap. 1 § et c)

Laglighetsprövning KL

13 kap. 1 §

Vem som får överklaga

Varje medlem av en kommun eller ett region har rätt att få lagligheten av kommunens eller regionens beslut prövad genom att överklaga beslutet till förvaltningsrätten.

Lagligheten av en gemensam nämnds beslut får överklagas på samma sätt av varje medlem av de samverkande kommunerna och regionerna.

Även medlem i kommunförbund

Vem får överklaga och hur?

40-44 §§ FL

Förvaltningsdomstol, part eller den som påverkas. Ska vara skriftligt och inom tre veckor.

Exklusiv prövning av rätt tid

45-46 §§ FL

Avvisas om inkommit för sent, krävs besvärshänvisning, eller felaktigt till FörvR.

Om beslutet ändras, se 39 § FL ska båda besluten till FörvR.

Förarbete till nuvarande regler

- **Regeringens proposition, 2000/01:149,
Avgifter inom äldre- och handikappomsorg**

- Enhetliga nationella avgifter, stora skillnader
- En yttersta ram för beräkningar
- Kvinnor speciellt utsatta
- I vissa fall förbehållsbeloppet lägre än försörjningsstöd
- Införde förvaltningsrättsliga överklagningsregler

SocLex

SocLex

SOU 2020:47

- Utredaren föreslår ingen ändring i reglerna i nuvarande 8 kap. SoL
- Förslag att särskilda avgifter 16 kap. 6 a § slopas

Kostnader vid vistelse

2 a kap. 6- 7 §§ SoL Vistelsekommunen ska bistå med utredning och verkställa beslut.

Vistelsekommunen får ersättning enligt bosättningskommunens taxa.

SocLex

Rätten till insatser

4 kap. 1 § 3 st. SoL

Vid prövningen av behovet av bistånd för livsföringen i övrigt får hänsyn inte tas till den enskildes ekonomiska förhållanden om rätten att ta ut avgifter för biståndet regleras i 8 kap.

SocLex

Inledande bestämmelser gällande avgifter för sociala insatser 8 kap. 1 § 1

Stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär medför inte kostnadsansvar för den enskilde vårdtagaren. Kommunen får dock, utom beträffande barn, ta ut ersättning för uppehållet av den som på grund av missbruk av alkohol, narkotika eller därmed jämförbara medel får vård eller behandling i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem. Regeringen meddelar föreskrifter om den högsta ersättning som får tas ut för varje dag. För andra stöd- och hjälpinsatser får kommunen ta ut skälig ersättning.

SoF (2001:937) 6 kap. 1 §

Den ersättning för uppehälle som kommunen får ta ut vid stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär enligt 8 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen (2001:453) får uppgå till högst 80 kronor per dag.

Möjlighet att ta ut avgifter

8 kap. 2 § SoL

Kommunen får enligt grunder som kommunen bestämmer ta ut skäliga avgifter som inte överstiger kommunens självkostnader gällande:

Hemtjänst, dagverksamhet, bostad i särskilt boende

Övrigt som kommunen kan ta ut avgifter för familjerådgivning vissa insatser för barn och unga samt *övrig social tjänst* inte angivet i lag eller förarbete.

SoL 4 kap. 2 §

Socialnämnden får ge bistånd utöver vad som följer av 1 § om det finns skäl för det.

SocLex

SoL 4 kap. 2 a §

Socialnämnden får utan föregående behovsprövning erbjuda hemtjänst till äldre personer.

Ett sådant erbjudande förutsätter att den äldre personen har informerats om:

1. i vilken utsträckning och på vilket sätt han eller hon kan påverka utförandet av insatserna,
2. på vilket sätt kommunen följer upp insatserna, och
3. rätten att alltid kunna ansöka om bistånd enligt 1 §.

Kommunen ska följa upp insatserna med utgångspunkt i kommunens riktlinjer, insatsernas kvalitet enligt 3 kap. 3 § och värdegrunden i 5 kap. 4 §.

BefL (2009:47) 2 kap. 7 §

Kommuner får utan föregående individuell behovsprövning tillhandahålla servicetjänster åt personer som fyllt 68 år.

Med servicetjänster avses tjänster som är avsedda att förebygga skador, olycksfall eller ohälsa och som inte utgör personlig omvårdnad.

BefL 2 kap. 8 §

För servicetjänster åt äldre personer får kommuner ta ut skäliga avgifter enligt grunder som kommunerna bestämmer.
Avgifterna får dock inte överstiga kommunernas självkostnader.

Prisbasbeloppet

8 kap. 3 § SoL

Med prisbasbelopp avses i detta kapitel prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken (2010:110), SFB.

2 kap. 7-8 §§ SFB

7 § Anger det generella prisbasbeloppet, räknas fram för varje år

8 § anger det förhöjda prisbasbeloppet

Regeringen fastställer

52 500 för 2023

Beräkning av underlaget

8 kap 4 § SoL

Med avgiftsunderlag avses den inkomst som den enskilde kan antas komma att få under de närmaste tolv månaderna, fördelad med lika belopp per månad.

Hänvisning till 102 kap. 29 § SFB.

I fråga om makar ska den enskildes inkomst anses utgöra hälften av makarnas sammanlagda inkomster.

Högekostnadsskyddet

8 kap. 5 § SoL

Beräknas på prisbasbelopp i SFB. Räknas samman med kostnader enligt HSL samt uppdelat på

1. Hemtjänst och dagverksamhet
2. Särskilt boende

Förbehållsbeloppet

8 kap. 6 § SoL

Yttre ramen för att täcka övriga personliga behov och levnadskostnader. Måste ta hänsyn till make/maka.

SocLex

Lägsta nivå förbehållsbeloppet

8 kap. 7 § SoL

Kommunen ska bestämma
den enskildes
förbehållsbelopp genom att
beräkna den enskildes
levnadskostnader, utom
boendekostnaden, med
ledning av ett minimibelopp.

Proposition 1997/98:113 s. 81 med hänvisning till prop. 1992/93:129 s. 18

Departementschefen uttalade att avgiftsregler inte får utformas så att samboende/makar får en sådan försämrad ekonomisk situation att kostnadsskäl hindrar nödvändig vård eller att makar tvingas till skilsmässa av ekonomiska skäl. Även när den ena maken flyttar till en särskild boendeform ska det vara ekonomiskt möjligt för den andra att bo kvar i sin ursprungliga bostad under rimliga privatekonomiska villkor.

8 kap 7 § SoL forts.

Minimibeloppet enligt första stycket ska täcka normalkostnader för livsmedel, kläder, skor, fritid, hygien, dagstidning, telefon, hemförsäkring, öppen hälso- och sjukvård, tandvård, hushållsel, förbrukningsvaror, resor, möbler, husgeråd och läkemedel.

Boendekostnad enligt 5 § räknas inte med.

Kommunen får besluta om mer fördelaktigt så länge likställighetsprincipen följs.

SocLex

RÅ 2009 ref. 1

Inget avtal i hyreslagens mening fanns upprättat. Boendekostnaden ansågs därmed utgöra en avgift enligt 8 kap. SoL.

Jmf 12 kap. JB

SocLex

Aktuellt för i år 8 kap 7 § SoL

1. 1,4789 prisbasbelopp för ensamstående, eller
2. 1,2066 prisbasbelopp för var och en av sammanlevande makar och sambor.

Höjning eller sänkning

8 kap. 8 § SoL

Kommunen ska höja om det finns skäl till det.

Kan sänka om det finns skäl till det.

Får ändra avgiften

8 kap. 9 § SoL

Kommunen skall ändra en avgift om något förhållande som påverkar avgiftens storlek har ändrats. Avgiften får ändras utan föregående underrättelse, om ändringen beror på förändringar i prisbasbeloppet.

Gäller från och med månaden efter som huvudregel eller hela månaden innan om ändringen gäller hela månaden.

SocLex

HFD 2019 ref. 11

Kommunen ansågs ha rätt att sänka minimibeloppet eftersom avgift för TV-licensen ingick i avgiften för boendet.

Den enskilde ansågs inte ha en faktisk kostnad för TV-licensen och därmed hade kommunen fog för att ändra avgiften till den enskildes nackdel.

SocLex

8 kap. 1 § 2 SoL

Om ett barn genom socialnämndens försorg får vård i ett annat hem än det egna, är föräldrarna skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader enligt grunder som regeringen föreskriver. Socialnämnden får i sådana fall uppbära underhållsbidrag som avser barnet.
(min understrykning)

SocLex

SoF 6 kap 2 §

Föräldrarnas skyldighet enligt 8 kap. 1 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453) att bidra till kommunens kostnader för ett barns vård i ett annat hem än det egna bestäms efter samma grunder som om det gällde att bestämma betalningsskyldighet för var och en av dem enligt 19 kap. socialförsäkringsbalken.

(gällande bidragsskyldig förälder, min anm.)

SoF 6 kap. 2 § 3

Sekretessbrytande bestämmelser

Skatteverket ska på begäran lämna kommunen de inkomst- och förmögenhetsuppgifter som behövs för att fastställa en förälders del i kommunens kostnader enligt första stycket.

Folkbokföringsadress inte relevant

2 a kap. 3 § SoL

Om den enskilde är bosatt i en annan kommun än vistelsekommunen, ansvarar bosättningskommunen för det stöd och den hjälp som den enskilde behöver. Med bosättningskommun avses i detta kapitel

1. den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt, eller
2. om den enskilde är stadigvarande bosatt i en kommun men har sin starkaste anknytning till en annan kommun, den sistnämnda kommunen, eller
3. om den enskilde saknar stadigvarande bostad, den kommun till vilken han eller hon har sin starkaste anknytning.

Skyldighet att underrätta om felaktig folkbokföring

Underrättelseskyldigheten, som avser såväl avsiktliga som oavsiktliga fel, är sekretessbrytande enligt 10 kap. 28 § offentlighets och sekretesslagen och innebär att kommunen kan lämna uppgifter som omfattas av sekretess enligt 26 kap. 1 § samma lag vidare till andra myndigheter, inklusive arbetslöshetskassor. Prop. 2020/21:160 s. 28

Hur hänger det ihop?

OSL 10 kap 28 § Sekretess hindrar inte att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning.

FOL 32 c § En myndighet ska underrätta Skatteverket om det kan antas att en uppgift i folkbokföringen om en person som är eller har varit folkbokförd är oriktig eller ofullständig.

SFB 16 kap 18 §

- Om det finns särskilda skäl får barnbidraget, i stället för vad som framgår av 2-17 §§, på begäran av socialnämnden, betalas ut till den andra av föräldrarna, någon annan lämplig person eller nämnden att användas för barnets bästa.

SocLex

SFB 18 kap. 19 §

Om det finns synnerliga skäl får underhållsstödet, i stället för vad som framgår av 15-18 §§, på begäran av socialnämnden betalas ut till någon annan lämplig person eller till nämnden att användas för barnets bästa.

SocLex

LSS (1993:387) 19 §

Skäliga avgifter för bostad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter får tas ut av dem som har hel allmän ålderspension, hel sjukersättning eller hel aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken eller annan inkomst av motsvarande storlek, enligt de grunder som kommunen bestämmer. Avgifterna får dock inte överstiga kommunens självkostnader. Kommunen ska se till att den enskilde får behålla tillräckliga medel för sina personliga behov.

SocLex

LSS 20 §

Om någon som är under 18 år får omvårdnad i ett annat hem än det egna med stöd av denna lag, är föräldrarna skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader för omvårdnaden. Kommunen får i sådana fall uppbära underhållsbidrag som avser barnet.

LSS 21 §

I andra fall än som anges i 18-20 §§ får avgifter eller ersättning för kostnader inte tas ut för insatser enligt denna lag.

SocLex

2024-10-01

TACK!

78